

สถานะของสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างกับสุขภาวะองค์รวม:

การสังเคราะห์กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์*

THE STATUS OF ANIMALS AS CREATURES AND HOLISTIC WELL-BEING:

A SYNTHESIS OF A CHRISTIAN ETHICAL FRAMEWORK FOR HUMAN-ANIMAL RELATIONS

ยุทธภณท์ พินิจ*, พงษ์ศักดิ์ ลิ้มทองวิรัตน์, มนทิรา จุณณวัตต์, ทวีศักดิ์ ชาติมนตรี

Yutthapan Pinich*, Pongsak Limthongviratn, Montira Junnawatt, Thaweesak Chatmontree

คณะคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน นครปฐม ประเทศไทย

College of Christian Theology, Christian University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: girmkrub@gmail.com

*Tel: 092-554-7171

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สถานะและคุณค่าของสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างตามกรอบพระคริสตธรรมคัมภีร์และคริสตศาสนศาสตร์ 2) สังเคราะห์กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ โดยเชื่อมโยงกับหลักการทรงสร้าง ความรับผิดชอบของมนุษย์ ความเมตตา ความยุติธรรม การคืนดี และความหวังของสรรพสิ่ง 3) เสนอแนวทางประยุกต์ใช้กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของมนุษย์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมในบริบทร่วมสมัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร คัดเลือกเอกสารรวม 54 รายการหลัก ได้แก่ ข้อความพระคริสตธรรมคัมภีร์ อรรถาธิบายพระคัมภีร์ คริสตศาสนศาสตร์ งานวิชาการด้านสุขภาวะและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความเชิงอรรถาธิบาย สังเคราะห์เชิงศาสนศาสตร์และจริยศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า สัตว์ไม่ควรถูกเข้าใจเพียงในฐานะทรัพยากร ทรัพย์สิน หรือเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ แต่เป็นสิ่งทรงสร้างที่มีคุณค่าในความสัมพันธ์กับพระเจ้าผู้สร้าง และดำรงอยู่ในพันธสัญญา การดูแล ความยุติธรรม การคืนดี และความหวังของสรรพสิ่ง ผลการสังเคราะห์พบกรอบจริยศาสตร์คริสเตียน 5 มิติ ได้แก่ คุณค่าของสิ่งทรงสร้าง มนุษย์ในฐานะผู้พิทักษ์สิ่งทรงสร้าง ความเมตตาและความยุติธรรมต่อทุกชีวิต การใช้ประโยชน์อย่างจำกัดและรับผิดชอบต่อสุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ โดยประยุกต์ในระดับปัจเจก ครอบครัวและชุมชน สถาบัน การศึกษา วัฒนธรรมและระบบนิเวศเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของมนุษย์ ชุมชน สัตว์และสิ่งแวดล้อม ข้อค้นพบนี้นำไปสู่ฐานคิดการพัฒนาหลักสูตร การอภิบาล และขยายความรู้ทางเทววิทยาสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอกรอบนโยบายสวัสดิภาพสัตว์และความยั่งยืนเชิงนิเวศในระดับสถาบัน

คำสำคัญ: จริยศาสตร์คริสเตียน, สัตว์ศึกษา, สิ่งทรงสร้าง, สุขภาวะองค์รวม, ความสัมพันธ์มนุษย์กับสัตว์

Abstract

This research article aims to: 1) Analyze the status and value of animals as creatures within biblical and Christian theological frameworks; 2) Synthesize a Christian ethical framework for human-animal relations by engaging the principles of creation, human responsibility, compassion, justice, reconciliation, and the hope of all creation; and 3) Propose practical applications of this framework for promoting the holistic well-being of humans, communities, and the environment in contemporary contexts. The study employed a qualitative documentary research design. A total of 54 core documents were purposively selected, including biblical texts, biblical commentaries, Christian theological literature, scholarly literature on well-being and human-animal relations, and other relevant documents. The data were analyzed through exegetical interpretation and synthesized through theological and Christian ethical analysis. The findings revealed that animals should not be understood merely as resources, property, or instruments for human benefit. Rather, they should be regarded as creatures whose value is grounded in their relationship with the Creator and whose place within creation is related to covenant, care, justice, reconciliation, and the hope of all creation. The theological and ethical synthesis resulted in a five-dimensional Christian ethical framework comprising: the intrinsic value of creatures, human beings as stewards of creation, compassion and justice toward all life, limited and responsible use, and relational well-being. This framework may be applied at the individual, familial, communal, educational, cultural, and ecological levels to promote the holistic well-being of human beings, communities, animals, and the environment. The findings also provide a conceptual basis for curriculum development, pastoral care, and further theological reflection on environmental responsibility, as well as for the formulation of institutional policies on animal welfare and ecological sustainability.

Keywords: Christian Ethics, Animal Studies, Creatures, Holistic Well-Being, Human-Animal Relations

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ไม่ได้เป็นเพียงประเด็นส่วนบุคคลหรือเรื่องความเมตตาต่อสัตว์เลี้ยงเท่านั้น แต่เป็นประเด็นทางสังคม จริยธรรม สุขภาวะ และสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏชัดขึ้นในสังคมไทยร่วมสมัย ภายหลังวิกฤตโควิด - 19 ปัญหาสัตว์เลี้ยงถูกทอดทิ้งและสัตว์ไร้บ้านถูกกล่าวถึงมากขึ้นในฐานะผลกระทบร่วมระหว่างความเปราะบางทางเศรษฐกิจของมนุษย์กับสวัสดิภาพของสัตว์ เช่นพบปัญหาสุนัขและแมวจรจัดเชื่อมโยงกับสุขภาพชุมชน โรคติดต่อจากสัตว์สู่คน และการจัดการเชิงนโยบาย ขณะที่ข้อมูลสุนัขจรจัดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปี 2566 อยู่ที่ประมาณ 160,000 ตัว โดยยังไม่รวมพื้นที่กรุงเทพมหานครและปทุมธานี รายงานปี 2567 ระบุว่า ประเทศไทยพบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นสุนัข ขณะที่กรุงเทพมหานครได้กำหนดกิจกรรมการรับอุปการะสุนัข

จากศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่งสหรัฐอเมริกาไว้ในแผนปฏิบัติการปี 2568 สะท้อนว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ เป็นปัญหาาร่วมของชุมชน สถาบัน และระบบนิเวศ ไม่ใช่เพียงเรื่องของเจ้าของสัตว์หรือครัวเรือนใดครัวเรือนหนึ่ง (ไทยพีบีเอส, 2567); (สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, 2568) กรณีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาในฐานะความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะของมนุษย์ ชุมชน สัตว์ และสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนท่าทีและความเข้าใจของมนุษย์ต่อชีวิตอื่นและความรับผิดชอบทางจริยธรรมในสังคมร่วมสมัย ปัจจุบันสุขภาวะของมนุษย์ไม่อาจอธิบายแยกขาดจากสัตว์ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศได้อีกต่อไป กรอบ One Health ชี้ให้เห็นว่า สุขภาพของมนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงกันในระดับระบบ ขณะที่แนวคิดทางการศึกษาการพัฒนา ร่วมสมัยเน้นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกและอนาคตร่วมกัน (UNESCO, 2021); (WHO, 2022) ด้วยเหตุนี้ ประเด็นเรื่องสัตว์จึงไม่ใช่เพียงเรื่องความเมตตาส่วนบุคคลหรือการเลี้ยงสัตว์ แต่เป็นประเด็นทาง จริยธรรม ศาสนา วัฒนธรรม และสุขภาวะองค์รวมที่ต้องการกรอบอธิบายอย่างเป็นระบบ ในทางคริสต์ศาสนศาสตร์ สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีคุณค่าและดำรงอยู่ภายในลำดับแห่งการทรงสร้าง การดูแล พันธสัญญา การคืนดี และความหวัง ของสรรพสิ่ง แนวคิดศาสนศาสตร์เรื่องสัตว์ได้ขยายความเข้าใจโดยเริ่มจากการมองสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่อยู่ ภายใต้การครอบครองของมนุษย์ เพื่อขยายความหมายไปสู่การมองสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างที่มีคุณค่าในสาย พระเนตรของพระเจ้า และนิเวศเทววิทยาร่วมสมัยจึงได้ขยายความเข้าใจจากการมองสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่อยู่ใต้ การครอบครองของมนุษย์ไปสู่การมองสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างร่วมที่มีคุณค่าต่อพระเจ้า (Linzey, A., 1995); (Clough, D. L., 2012) และในขณะที่นิเวศเทววิทยาร่วมสมัยได้ขยายความเข้าใจเพิ่มว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ภายใน ความสัมพันธ์ของสิ่งทรงสร้าง เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแห่งการสร้างสรรค์ที่ควรตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อชีวิต อื่นอย่างซื่อสัตย์ (Deane-Drummond, C. E., 2017); (Edwards, D., 2019) มุมมองดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อ การตีความบทบาทของมนุษย์ในฐานะผู้ดูแลสิ่งทรงสร้าง การมองสัตว์จากฐานะสิ่งมีชีวิตที่อยู่ใต้การครอบครอง ของมนุษย์ไปสู่การมองสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างร่วม ที่มนุษย์ไม่ใช่เจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จ และนำไปสู่การปฏิบัติด้วยความ รับผิดชอบ ความเมตตา และความยุติธรรม

ในสังคมร่วมสมัย ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์มีลักษณะย้อนแย้งอย่างชัดเจน ด้านหนึ่ง สัตว์ จำนวนมากยังถูกจัดวางอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมอาหาร การทดลอง การค้า ความบันเทิง และการบริโภคที่มุ่งตอบสนองประโยชน์ของมนุษย์เป็นหลัก ท่าทีดังกล่าวสัมพันธ์กับแนวคิดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และภาวะเผด็จานิยม ซึ่งทำให้สัตว์ถูกลดสถานะเป็นเครื่องมือหรือทรัพยากรของมนุษย์ (Singer, P., 2009); (สุภาพรรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชโย, 2563) แต่อีกด้านหนึ่ง สัตว์เลี้ยงกลับได้รับความหมายใหม่ในฐานะเพื่อน สมาชิกครอบครัว และผู้มีส่วนในการเยียวยาทางอารมณ์ งานวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ พบว่า สัตว์เลี้ยงมีบทบาทต่อความมั่นคงทางอารมณ์ การลดความโดดเดี่ยว การสนับสนุนสุขภาวะทางจิตใจของมนุษย์ (Beetz, A. et al., 2012); (Brooks, H. L. et al., 2018) และพบว่า ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงยังเกี่ยวข้องกับการรับมือต่อความสูญเสีย ความผูกพัน และการสร้างความหมายในชีวิตของสังคมมนุษย์ (Cleary, M. et al., 2022)

แม้งานวิชาการเกี่ยวกับมนุษย์กับสัตว์ในบริบทไทยจะเริ่มปรากฏมากขึ้น แต่งานเหล่านี้ยังมีลักษณะการจัดกระจายตามกรอบสาขาวิชา งานด้านปรัชญาจริยศาสตร์มักมุ่งวิพากษ์การใช้สัตว์ผ่านแนวคิดสิทธิสัตว์ เผ่าพันธุ์นิยม โดยเฉพาะข้อเสนอของ พนา กันธา ที่ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดสิทธิสัตว์ยังอาจไม่เพียงพอต่อการทำลายเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับสัตว์และเสนอให้คิดเรื่องการอยู่ร่วมกันผ่านภววิทยาที่เส้นขอบระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์มีลักษณะรุพุนมากกว่าตายตัว (พนา กันธา, 2565) งานด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เลี้ยงสัตว์ และความหมายของสัตว์เลี้ยงในชีวิตประจำวัน ขณะที่งานด้านสัตวศึกษาและนิเวศวิทยาในวรรณกรรมไทยช่วยเปิดพื้นที่ให้พิจารณาตัวตน อัตลักษณ์ และระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ เช่น การศึกษานวนิยายเรื่อง พนมมณาคา ที่ชี้ให้เห็นว่าสัตว์ถูกจัดวางสถานะต่างกันตามกรอบความหมายทางวัฒนธรรม และนำไปสู่รูปแบบการปฏิบัติที่แตกต่างกันต่อสัตว์ (ภูมินทร์ ภูกัน และคณะ, 2566) ขณะที่งานด้านพหุภววิทยาช่วยทบทวนสถานะของสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีภาวะการเป็นของตนเอง ที่ไม่ใช่เป็นเพียงวัตถุภายใต้การควบคุมของมนุษย์ (พนา กันธา, 2568) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงกับสุนัขชี้ให้เห็นว่าสัตว์เลี้ยงมีส่วนสร้างความรู้สึกรักเป็นบ้าน ยืนยันคุณค่าและตัวตนของผู้เลี้ยง และก่อรูปความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยมากกว่าการครอบงำฝ่ายเดียว (ธนพร ฉายสุวรรณ, 2562) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญ คือ แม้สังคมร่วมสมัยจะให้ความสำคัญกับสัตว์มากขึ้นทั้งในฐานะสัตว์เลี้ยง ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และองค์ประกอบของระบบนิเวศ แต่ความเข้าใจต่อสัตว์ยังอยู่ระหว่างการมองสัตว์เป็นทรัพย์สินหรือเครื่องมือของมนุษย์ กับการมองสัตว์ผ่านกรอบสิทธิสัตว์หรือความเมตตาส่วนบุคคล ขณะที่ในบริบทคริสเตียนยังขาดกรอบจริยธรรมทางศาสนาที่สังเคราะห์อย่างเป็นระบบว่า มนุษย์ควรปฏิบัติต่อสัตว์อย่างเป็นธรรม รับผิดชอบ และเกื้อกูลสุขภาวะองค์รวมอย่างไร ดังนั้น ปัญหาวิจัยนี้จึงต้องการทราบว่า กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนที่เหมาะสมต่อความสัมพันธ์นี้ควรมีองค์ประกอบอย่างไร และกรอบดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของมนุษย์ ชุมชน สัตว์ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร

บทความวิจัยนี้จึงเสนอว่า การทำความเข้าใจสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างไม่ใช่เพียงการเพิ่มมิติความเมตตาต่อสัตว์ในจริยธรรมส่วนบุคคล แต่เป็นการปรับฐานคิดเชิงศาสนศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น โดยเฉพาะบทบาทของมนุษย์ในฐานะผู้ดูแลสิ่งทรงสร้าง งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์สถานะและคุณค่าของสัตว์ตามกรอบพระคริสตธรรมคัมภีร์และคริสตศาสนศาสตร์ สังเคราะห์กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และเสนอแนวทางประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมในบริบทร่วมสมัย หากไม่มีการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในบริบทคริสเตียนอาจยังคงถูกอธิบายอย่างกระจัดกระจายระหว่างความเมตตาส่วนบุคคล สิทธิสัตว์ หรือประโยชน์ด้านสุขภาพจิตของมนุษย์ โดยยังขาดกรอบจริยศาสตร์ที่เชื่อมโยงสถานะของสัตว์ ความรับผิดชอบของมนุษย์ และสุขภาวะของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ องค์ความรู้ที่ได้จึงคาดว่าเป็นฐานให้สถาบันการศึกษาคริสเตียน คริสตจักร ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาทำที่ การเรียนรู้ และแนวปฏิบัติต่อสัตว์และสิ่งแวดล้อมอย่างรับผิดชอบ เมตตา และยุติธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานะและคุณค่าของสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างตามกรอบพระคริสตธรรมคัมภีร์และคริสตศาสนศาสตร์

2. เพื่อสังเคราะห์กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ โดยเชื่อมโยงกับหลักการทรงสร้าง ความรับผิดชอบของมนุษย์ ความเมตตา ความยุติธรรม การคินดี และความหวังของสรรพสิ่ง
3. เพื่อเสนอแนวทางประยุกต์ใช้กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์มนุษย์และสัตว์ในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของมนุษย์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมในบริบทร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร ภายใต้กระบวนการทัศน์เชิงตีความและการสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงจริยศาสตร์ โดยคัดเลือกเอกสารแบบแบบเจาะจง รวมเอกสาร จำนวน 54 รายการหลัก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้อความพระคริสตธรรมคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับการทรงสร้าง พันธสัญญา ความเมตตาต่อสิ่งมีชีวิต และความหวังของสรรพสิ่ง จำนวน 24 ข้อความ 2) งานด้านคัมภีร์ศึกษา ศาสนศาสตร์ระบบ และประวัติศาสตร์ ศาสนศาสตร์ จำนวน 20 ชิ้น 3) เอกสารด้านสุขภาวะองค์รวมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ จำนวน 6 ชิ้น และ 4) เอกสารเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา จำนวน 4 ชิ้น

เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร แบ่งออกเป็น เกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ 1) เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานะของสัตว์ในคริสตศาสนา จริยศาสตร์คริสเตียน สุขภาวะองค์รวม หรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ 2) เป็นเอกสารที่มีแหล่งที่มาชัดเจนและตรวจสอบย้อนกลับได้ เช่น พระคริสตธรรมคัมภีร์ อรรถาธิบายพระคัมภีร์ หนังสือวิชาการ บทความวารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือเอกสารจากองค์การระหว่างประเทศ 3) เป็นเอกสารที่มีบทบาทต่อการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยหรือข้อถกเถียงทางวิชาการ และ 4) สำหรับเอกสารด้านสุขภาวะนโยบาย และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ให้ความสำคัญกับเอกสารร่วมสมัย โดยเฉพาะงานที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2555 - 2569 ส่วนเอกสารพระคัมภีร์ คัมภีร์ศึกษา และศาสนาศาสตร์ที่เป็นงานคลาสสิกหรือมีอิทธิพลต่องานวิชาการ ไม่ได้จำกัดด้วยปีพิมพ์เพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาจากความสำคัญเชิงแนวคิดและการถูกอ้างอิงอย่างต่อเนื่อง ส่วนเกณฑ์การคัดออก ได้แก่ เอกสารที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2) เอกสารที่ไม่สามารถตรวจสอบผู้แต่ง ปีพิมพ์ แหล่งพิมพ์ หรือหน่วยงานเผยแพร่ได้ 3) เอกสารที่เป็นความเห็นทั่วไปโดยไม่มีฐานอ้างอิงทางวิชาการ และ 4) เอกสารที่กล่าวถึงสัตว์ สุขภาวะ หรือสิ่งแวดล้อมเพียงผิวเผิน จนไม่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์หรือสังเคราะห์กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกและตารางวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งใช้สำหรับบันทึกการบรรยายสรุปประเภทเอกสาร ประเด็นสำคัญ แนวคิดหลัก บริบทของเอกสาร และข้อสังเคราะห์เบื้องต้น พร้อมจัดหมวดหมู่เอกสาร การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อค้นพบจากเอกสารหลายประเภท เพื่อป้องกันการสรุปจากแหล่งข้อมูลประเภทเดียว ทั้งนี้ ผู้วิจัยจัดทำร่องรอยการวิเคราะห์แยกข้อความหลักฐานออกจากข้อสังเคราะห์ และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ วิธีวิเคราะห์ผลการวิจัย และกรอบจริยศาสตร์ที่สังเคราะห์ขึ้น

กระบวนการจัดการข้อมูล เริ่มจากการจัดทำ ตระขี้นเอกสาร โดยกำหนดรหัสเอกสารตามประเภทของแหล่งข้อมูล เช่น ข้อความพระคริสตธรรมคัมภีร์ อรรถาธิบายพระคัมภีร์ เอกสารศาสนาศาสตร์ งานด้านสุขภาวะ และเอกสารเชิงนโยบาย จากนั้นผู้วิจัยอ่านเอกสารอย่างละเอียดและบันทึกข้อมูลลงในตารางวิเคราะห์เอกสาร

โดยแยกข้อมูลออกเป็นข้อความหลักฐาน แนวคิดสำคัญ ประเด็นตีความ และข้อสังเคราะห์เบื้องต้น ต่อมาจึงดำเนินการลงรหัสเชิงประเด็น ตามแผนการวิเคราะห์ ได้แก่ การทรงสร้าง ความรับผิดชอบของมนุษย์ ความเมตตา ความยุติธรรม การคืนดี ความหวังของสรรพสิ่ง และสุขภาวะองค์รวม ก่อนนำประเด็นที่ได้ไปเปรียบเทียบและสังเคราะห์เป็นกรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อความพระคริสตธรรมคัมภีร์เชิงตีความ โดยพิจารณาบริบทของข้อความ ประเภทวรรณกรรม คำสำคัญและความสัมพันธ์กับข้อความอื่น 2) การวิเคราะห์เอกสารเชิงศาสนศาสตร์ เพื่อพิจารณาการพัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสัตว์ การทรงสร้างและบทบาทของมนุษย์ 3) การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงแนวคิดจากเอกสารด้านจริยศาสตร์สัตว์ สุขภาวะองค์รวม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ 4) การเปรียบเทียบข้อถกเถียงระหว่างจริยศาสตร์สัตว์ร่วมสมัย การศึกษาเรื่องสัตว์ และคริสตศาสนศาสตร์ เพื่อค้นหาจุดร่วม จุดต่างและช่องว่างของการอธิบาย และ 5) การสังเคราะห์กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ เพื่อใช้เป็นรากฐานในการเสนอแนวทางส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เอกสารและสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์วิจัย จึงสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สถานะและคุณค่าของสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างตามกรอบพระคัมภีร์และคริสตศาสนศาสตร์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มิติด้านทัศนคติต่อสัตว์ในเทววิทยาคริสเตียน: ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบและการตีความเชิงคัมภีร์เผยให้เห็นว่า สัตว์มิได้มีสถานะเป็นเพียงทรัพยากร ทรัพย์สิน หรือเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ของมนุษย์ หากแต่เป็น “สิ่งทรงสร้างที่มีคุณค่าในตัวเอง” ผ่านความสัมพันธ์กับพระเจ้าผู้สร้าง โดยดำรงอยู่นัยบริบทแห่งพันธสัญญา การเอาใจใส่ การอำนวยความสะดวก การคืนดี และความหวังร่วมกันของสิ่งทรงสร้างทั้งหมด การวิเคราะห์ข้อความพระคริสตธรรมคัมภีร์และเอกสารคริสตศาสนศาสตร์ชี้ให้เห็นว่า สัตว์ดำรงอยู่ภายในลำดับแห่งการทรงสร้างที่พระเจ้าทรงเห็นว่าดี และมีคุณค่าในความสัมพันธ์กับพระเจ้าผู้สร้างและลำดับการทรงสร้างก่อนที่จะถูกพิจารณาในเชิงประโยชน์ใช้สอยต่อมนุษย์ ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้เป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติแรก สัตว์เป็นส่วนหนึ่งของลำดับการทรงสร้างที่พระเจ้าทรงเห็นว่าดี จึงมีคุณค่าในฐานะชีวิตที่ถูกสร้างและค้ำจุนโดยพระเจ้าผู้สร้าง มิติที่สอง สัตว์ปรากฏอยู่ในความสัมพันธ์เชิงพันธสัญญาและการดูแลของพระเจ้าผู้สร้างซึ่งทำให้สัตว์ไม่ได้อยู่นอกขอบเขตแห่งพระเมตตา มิติที่สาม ข้อความจากพระคริสตธรรมคัมภีร์หลายตอนสะท้อนหลักความเมตตาและความยุติธรรมต่อสัตว์ โดยชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติต่อสัตว์ควรถูกกำกับด้วยความรับผิดชอบ ไม่ใช่เพียงเพื่อความสะดวกหรือผลประโยชน์ของมนุษย์เท่านั้น และมิติที่สี่ สัตว์ถูกนับรวมให้อยู่ในความหวังของการคืนดีและการฟื้นฟูสรรพสิ่ง ซึ่งมุ่งมองว่า สัตว์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแห่งสิ่งทรงสร้าง โดยไม่ใช่องค์ประกอบรองในโลกของมนุษย์เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า การตีความบทบาทของมนุษย์ต่อสัตว์จำเป็นต้องก้าวพ้นความเข้าใจเรื่องการครอบครองในความหมายของอำนาจเหนือสิ่งสร้างอย่างไร้ขอบเขต ไปสู่ความเข้าใจเรื่องการดูแลที่ได้รับมอบหมายมนุษย์ในฐานะผู้ถูกสร้างตามพระฉายาของพระเจ้า จึงไม่ได้มีสิทธิใช้สัตว์อย่างไร้ขอบเขต หากแต่มีหน้าที่สะท้อนพระลักษณะของพระเจ้าผู้สร้างด้วยความรับผิดชอบ ความเมตตา และความยุติธรรม

กล่าวโดยสรุป สถานะของสัตว์ในกรอบคริสตศาสนศาสตร์สามารถอธิบายได้ว่าเป็น “คุณค่าแห่งสิ่งทรงสร้าง” กล่าวคือ สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความหมายต่อพระเจ้าผู้สร้าง เป็นส่วนหนึ่งของการลำดับในการทรงสร้าง และเป็นชีวิตที่มนุษย์ควรปฏิบัติด้วยความเคารพ รับผิดชอบ และเมตตา ข้อค้นพบนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสังเคราะห์กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในลำดับต่อไป อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นความท้าทายสำคัญของการตีความคริสเตียนดั้งเดิมบางแนวทาง คือ การเน้นบทบาทมนุษย์ในฐานะผู้ “ครอบครอง” สิ่งทรงสร้างจนเสี่ยงต่อการรองรับท่าทีแบบมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้จึงเสนอให้ตีความบทบาทดังกล่าวใหม่ในฐานะ “การดูแลที่ได้รับมอบหมาย” ซึ่งอำนาจของมนุษย์ต้องถูกกำกับด้วยความรับผิดชอบต่อความเมตตา ความยุติธรรม และความเคารพต่อชีวิตในฐานะสิ่งทรงสร้างร่วม

2. กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กรอบจริยธรรมคริสเตียน 5 มิติ: งานวิจัยได้สังเคราะห์กรอบจริยธรรมคริสเตียนว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ประกอบด้วย 5 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) คุณค่าอันแท้จริงของสิ่งทรงสร้าง (The Value of Creatures) 2) บทบาทมนุษย์ในฐานะผู้ดูแลด้วยความรับผิดชอบต่อ (Humans as Stewards) 3) ความเมตตากรุณาและความยุติธรรมต่อสิ่งมีชีวิต (Compassion and Justice Toward Life) 4) การใช้ประโยชน์อย่างรับผิดชอบต่อและมีขอบเขต (Responsible and Limited Use) 5) สุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ (Relational Well-being) กรอบจริยธรรมดังกล่าวเรียกร้องให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) จากการใช้อำนาจครอบครองและการถือสิทธิ์เป็นเจ้าของ ไปสู่การดูแลด้วยความรับผิดชอบต่อที่ส่งเสริมความเมตตา และความยุติธรรม โดยกรอบเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า จริยศาสตร์คริสเตียนไม่ได้เริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า สัตว์มีประโยชน์ต่อมนุษย์เพียงใด แต่เริ่มจากคำถาม มนุษย์ควรดำรงอยู่ต่อพระเจ้าและสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่นอย่างไร เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนการครอบงำ การใช้ประโยชน์อย่างรับผิดชอบต่อขอบเขต หรือการลดทอนสัตว์เป็นวัตถุ แต่ตั้งอยู่บนความรับผิดชอบต่อเชิงศีลธรรมของมนุษย์ในฐานะผู้ดูแลสิ่งทรงสร้าง

ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนสามารถกล่าวได้ว่า มิติแรก คุณค่าของสิ่งทรงสร้างชี้ว่า สัตว์มีคุณค่าเพราะเป็นชีวิตที่มีผู้สร้างและทรงคุณค่า โดยไม่ได้มีคุณค่าเฉพาะเมื่อเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ มิติที่สอง มนุษย์ในฐานะผู้ดูแล เน้นว่า บทบาทเฉพาะของมนุษย์ไม่ใช่สิทธิในการครอบงำ แต่เป็นความรับผิดชอบต่อในการดูแลสิ่งทรงสร้างอย่างซื่อสัตย์ มิติที่สาม ความเมตตาและความยุติธรรมต่อชีวิต ชี้ว่า การปฏิบัติต่อสัตว์ควรถูกกำกับด้วยการลดทอนความทุกข์ การหลีกเลี่ยงความรุนแรง และการไม่เอาเปรียบชีวิตอื่น มิติที่สี่ การใช้ประโยชน์อย่างมีขอบเขตและรับผิดชอบต่อ เสนอว่า การใช้สัตว์หรือทรัพยากรจากสัตว์ควรอยู่ภายใต้หลักความจำเป็น ความรับผิดชอบต่อและความเคารพต่อชีวิต และมิติที่ห้า สุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เน้นว่า สิ่งเหล่านี้เชื่อมโยงต่อกันในฐานะเครือข่ายชีวิตเดียวกันในระบบ

กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนดังกล่าวจึงช่วยเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์จากการครอบครองเชิงอำนาจไปสู่การดูแลเชิงความรับผิดชอบต่อ และจากการมองสัตว์เป็นวัตถุหรือทรัพยากรไปสู่การมองสัตว์เป็นสิ่งทรงสร้างร่วมที่มนุษย์ควรปฏิบัติและตอบสนองด้วยความเคารพ เมตตา และยุติธรรม กรอบแนวคิดนี้ยังเป็นรากฐานสำหรับการประยุกต์ใช้ทั้งในระดับปัจเจกชน ชุมชน สถาบัน และระบบนิเวศ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมในบริบทร่วมสมัย สามารถสรุปกรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์

มิติของกรอบจริยศาสตร์	ความหมายหลัก	นัยต่อความสัมพันธ์มนุษย์และสัตว์
1. คุณค่าแห่งสิ่งทรงสร้าง	สัตว์มีคุณค่าเพราะเป็นสิ่งมีชีวิตที่พระเจ้าทรงสร้างและทรงค้ำจุน	มนุษย์ไม่ควรลดทอนสัตว์เป็นเพียงทรัพยากรทรัพยากรสิ้น หรือเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของมนุษย์
2. มนุษย์ในฐานะผู้ดูแล	มนุษย์ได้รับมอบหมายให้ดูแลสิ่งทรงสร้าง ไม่ใช่ครอบงำอย่างไร้ขอบเขต	อำนาจของมนุษย์ต้องถูกกำกับด้วยความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความเคารพต่อชีวิต
3. ความเมตตาและความยุติธรรมต่อชีวิต	การปฏิบัติต่อสัตว์ควรสะท้อนพระเมตตาและความยุติธรรม	มนุษย์ควรลดการใช้ความรุนแรง การเอาเปรียบ และการสร้างความทุกข์แก่สัตว์
4. การใช้ประโยชน์อย่างมีขอบเขต	การใช้สัตว์ต้องอยู่ภายใต้หลักความจำเป็น ความรับผิดชอบ และความเคารพต่อชีวิต	มนุษย์ควรปฏิเสธการใช้สัตว์อย่างฟุ่มเฟือย โหดร้าย หรือมุ่งประโยชน์มนุษย์ฝ่ายเดียว
5. สุขภาวะเชิงความสัมพันธ์	สุขภาวะของมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงกัน	มนุษย์ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลชีวิต ทั้งระบบ ไม่ใช่สุขภาวะของมนุษย์เพียงลำพัง

จากตารางที่ 1 พบว่า กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ เน้นการมองสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างที่มีคุณค่า ไม่ใช่เพียงทรัพยากรหรือเครื่องมือของมนุษย์ มนุษย์จึงมีบทบาทในฐานะผู้ดูแลสิ่งทรงสร้างด้วยความรับผิดชอบ ความเมตตา ความยุติธรรม และการใช้ประโยชน์อย่างมีขอบเขต เพื่อส่งเสริมสุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ของมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

3. แนวทางประยุกต์ใช้กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์กรรวม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์กรรวม: กรอบจริยธรรม 5 มิติสามารถนำไปบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนใน 5 ระดับ ได้แก่ ระดับส่วนบุคคล, ระดับครอบครัวและชุมชน, ระดับการศึกษา, ระดับวัฒนธรรม และระดับระบบนิเวศ ซึ่งส่งผลต่อการยกระดับสุขภาวะองค์กรรวมของมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยแนวทางประยุกต์ดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักการสำคัญว่า สุขภาวะของมนุษย์ไม่อาจแยกขาดจากความสัมพันธ์กับชีวิตอื่น ชุมชน และสิ่งแวดล้อมได้ กล่าวคือ

ในระดับปัจเจก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์สามารถเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้คุณธรรมและทำที่ทางจิตวิญญาณ เช่น ความเมตตา กรุณา ความเห็นอกเห็นใจ ความรับผิดชอบ การดูแลและตระหนักถึงความเปราะบางของชีวิต โดยไม่มองว่าเป็นเพียงกิจกรรมส่วนตัวที่ตั้งอยู่บนความพึงพอใจของคนเลี้ยง แต่สามารถเป็นกระบวนการหล่อหลอมมนุษย์ให้เรียนรู้การดูแลรักษาสัตว์มีชีวิตอื่น การลดการใช้ความรุนแรงต่อสัตว์ และการตระหนักถึงผลกระทบของการบริโภคต่อชีวิตอื่น

ในระดับครอบครัวและชุมชน สัตว์เลี้ยงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์ หรือมีบทบาทต่อความรู้สึกเป็นสมาชิกครอบครัว การสนับสนุนทางอารมณ์ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยเฉพาะสัตว์เลี้ยง ผลการวิจัยชี้ว่าการเชื่อมโยงสัตว์กับสุขภาวะของมนุษย์ต้องระมัดระวังไม่ให้สัตว์ถูกลดทอนเป็นเพียงเครื่องมือเยียวยาหรือบำบัดมนุษย์เท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวในลักษณะเกื้อกูลกัน สวัสดิภาพและคุณค่าภายใต้ความรับผิดชอบต่อชีวิตของสัตว์ด้วย

ในระดับการศึกษา สถาบันการศึกษาคริสเตียนหรือคริสตจักรสามารถบูรณาการกรอบจริยศาสตร์เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนพระคัมภีร์ คริสตจริยศาสตร์ การอภิบาล สุขภาวะและกิจกรรมอาสา การเรียนรู้เรื่องสวัสดิภาพของสัตว์ และนโยบายสถานศึกษาที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้ที่ดำเนินการผ่านพันธกิจคริสเตียนและสุขภาวะองค์กรรวม เพื่อให้การศึกษาและการอภิบาลไม่ได้จำกัดแต่ในการดูแลมนุษย์เท่านั้น แต่เป็นการขยายองค์ความรู้ไปสู่การดูแลชีวิตและสรรพสิ่งทั้งระบบได้

ในระดับวัฒนธรรม กรอบนี้ช่วยวิพากษ์วัฒนธรรมการบริโภค ความบันเทิง หรือกิจกรรมสาธารณะที่ใช้สัตว์โดยมุ่งประโยชน์ของมนุษย์หรือมนุษย์เป็นศูนย์กลางฝ่ายเดียว กลไกที่เป็นไปได้ คือ การสร้างวาทกรรมสาธารณะเรื่องความเมตตาต่อชีวิต การสื่อสารเชิงจริยธรรม และการรณรงค์ลดการใช้สัตว์อย่างฟุ่มเฟือยหรือโหดร้ายต่อสัตว์

และในระบบนิเวศ กรอบจริยศาสตร์สิ่งทรงสร้างสามารถเชื่อมกับนโยบายสาธารณะด้านสุขภาวะ สิ่งแวดล้อม และสวัสดิภาพสัตว์ เช่น การจัดการสัตว์จรอย่างมีมนุษยธรรม การส่งเสริมสุขภาวะแบบ One Health และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถาบันศาสนา ชุมชน หน่วยงานสุขภาวะ และหน่วยงานสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดอาจพิจารณาจากการมีนโยบายหรือกิจกรรมที่เชื่อมโยงมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนเพื่อช่วยส่งเสริมสุขภาวะองค์กรรวม การเข้าใจสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้าง สามารถปรับเปลี่ยนกรอบความสัมพันธ์มนุษย์กับสัตว์ใหม่ จากการครอบครองเชิงอำนาจไปสู่การดูแลเชิงพันธกิจ และจากการมองสัตว์เป็นทรัพยากรหรือเป็นกิจกรรมไปสู่การมองสัตว์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสถาบัน จากการใช้ประโยชน์ข้างเดียวไปสู่ความรับผิดชอบ และจากสุขภาวะของมนุษย์เพียงลำพังไปสู่สุขภาวะแบบองค์รวมของสิ่งมีชีวิต

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สัตว์มีสถานะและคุณค่าในฐานะสิ่งทรงสร้างของผู้ทรงสร้าง ช่วยเพิ่มพูนความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ให้กว้างกว่าแนวคิดที่เน้นประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์ สิ่งครอบครอง หรือเครื่องมือเพื่อมนุษย์เท่านั้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับพื้นฐานคำสอนพระคริสตธรรมคัมภีร์ที่นำเสนอภาพของสัตว์ในฐานะส่วนหนึ่งของลำดับของการทรงสร้างที่พระเจ้าทรงเห็นว่า ดี เช่นพระธรรมปฐมกาล 1 - 2 กล่าวถึง การทรงสร้างสิ่งมีชีวิต ปฐมกาล 9:9 - 17 นับรวมสัตว์ไว้ในพันธสัญญาหลังน้ำท่วม สดุดี 104 สะท้อนการเลี้ยงดูของพระเจ้าต่อสิ่งทรงสร้าง พระธรรมโรม 8:19 - 23 และโคโลสี 1:15 - 20 เปิดมุมมองหรือขยายความเข้าใจเรื่องความทุกข์ ความหวังและการคืนดีของสิ่งทั้งปวง (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2554) คุณค่าของสัตว์จึงไม่ได้เกิดภายหลังจากที่มนุษย์ให้ความหมายหรือใช้ประโยชน์จากสัตว์ หากแต่เป็นการยืนอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ดั้งเดิมตามพระคัมภีร์ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ Linzey, A. ที่เสนอว่า สัตว์ควรถูกพิจารณาในฐานะสิ่งมีชีวิตที่อยู่ภายใต้พระเมตตาและพระประสงค์ของพระเจ้า มากกว่าถูกใช้ตามความต้องการของมนุษย์ฝ่ายเดียว (Linzey, A., 1995) และแนวคิดที่มองโลกทั้งระบบในฐานะชุมชนแห่งสิ่งทรงสร้างที่มนุษย์เป็นสมาชิก โดยไม่ได้จัดวางมนุษย์ให้เป็นศูนย์กลางของคุณค่าทั้งหมด (Bauckham, R., 2010)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Clough, D. L. ที่เสนอว่าประเด็นเรื่องสัตว์ในคริสตศาสนศาสตร์ไม่ควรถูกจำกัดอยู่ที่เรื่องจริยธรรมการปฏิบัติต่อสัตว์ของมนุษย์เท่านั้น แต่ควรเชื่อมโยงกับหลักคำสอนหลักสำคัญ ได้แก่ การทรงสร้าง การตกต่ำ การคืนดี และการไถ่กู้ (Clough, D. L., 2012) มุมมองดังกล่าวจึงสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ที่ชี้ว่า สัตว์ปรากฏอยู่ในเรื่องราวการทรงสร้างไปจนถึงความหวังของสรรพสิ่ง โดยเข้าใจเรื่องสิ่งทรงสร้างในแนวนิเวศเทววิทยาร่วมสมัยที่มองมนุษย์ สัตว์ และโลกในฐานะเครือข่ายความสัมพันธ์ทางจริยธรรม ที่ไม่ได้แยกขาดจากสิ่งมีชีวิตอื่นได้ (Deane-Drummond, C. E., 2017); (Edwards, D., 2019)

อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบนี้มีลักษณะโต้แย้งกับการตีความแบบมนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะความเข้าใจคำว่า “ครอบครอง” ในปฐมกาล 1:26 - 28 ซึ่งมุ่งความหมายของสิทธิอำนาจเหนือสัตว์และธรรมชาติอย่างไร้ขอบเขต แนวคิดดังกล่าวเคยถูกวิพากษ์โดย White, L. J. ว่าเป็นรากฐานทางความคิดที่ส่งผลต่อวิกฤตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (White, L. J., 1967) แม้ข้อวิพากษ์นี้เป็นที่ถกเถียงในทางศาสนศาสตร์ แต่ได้ช่วยเปิดมุมมองความเข้าใจให้คริสตศาสนศาสตร์ร่วมสมัยทบทวนความหมายของมนุษย์ในฐานะผู้ถูกสร้างตามพระฉายาของพระเจ้า ผลการวิจัยนี้จึงเสนอว่า ความพิเศษของมนุษย์ไม่ควรถูกใช้เป็นเหตุผลรองรับการครอบงำสัตว์ หากแต่ควรถูกตีความเป็นเรื่องความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลสิ่งมีชีวิตอื่นด้วยความซื่อสัตย์ เมตตาและยุติธรรม

ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากการสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การนำเสนอกรอบจริยศาสตร์คริสเตียนเป็น 5 มิติ ประกอบด้วย 1) คุณค่าของสิ่งทรงสร้าง 2) มนุษย์ในฐานะอภิบาลผู้รับผิดชอบ (Stewards) 3) ความเมตตาและความยุติธรรมต่อทุกชีวิต 4) การใช้ประโยชน์อย่างจำกัดและรับผิดชอบ และ 5) สุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ การสังเคราะห์นี้ เน้นย้ำถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) จากการปกครองและครอบครองไปสู่การดูแลด้วยความรับผิดชอบ ความเมตตา และความยุติธรรม ข้อค้นพบนี้สะท้อนกรอบคิดที่วางอยู่ระหว่างจริยศาสตร์สัตว์ร่วมสมัยกับคริสตศาสนศาสตร์ จริยศาสตร์คริสเตียนที่ไม่ได้เริ่มจากคำถามว่า สัตว์มีประโยชน์ต่อมนุษย์เพียงใด แต่เริ่มจากคำถามว่า มนุษย์ควรดำรงอยู่ต่อพระเจ้าผู้สร้าง ต่อสิ่งทรงสร้างอื่น และต่อโลกอย่างไร กรอบคิดนี้จึงปรับมุมมองจากการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างเหมาะสมไปสู่การตีความความเป็นมนุษย์ในฐานะผู้ดูแลสิ่งมีชีวิตอื่นด้วย

เมื่อเปรียบเทียบกับจริยศาสตร์สัตว์ร่วมสมัย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อวิพากษ์ของ Singer, P. ที่ชี้ว่า ปัญหาสำคัญของความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์ คือ ภาวะเผด็จานิยม มนุษย์ให้คุณค่ากับประโยชน์ของตนเองเหนือความทุกข์ของสัตว์ และนำไปสู่การใช้สัตว์ในอุตสาหกรรมอาหาร การทดลอง และกิจกรรมอื่น ๆ โดยขาดการพิจารณาทางจริยธรรมอย่างเพียงพอ ในบริบทไทยข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ สุภาพรรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชโย ได้อธิบายแนวคิดของ Singer, P. ว่า การลดทอนสัตว์ให้มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์เป็นรากฐานหนึ่งของความไม่เป็นธรรมต่อสัตว์ ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานดังกล่าวในประเด็นการวิพากษ์การเอาเปรียบสัตว์และการปฏิเสธการใช้สัตว์เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนที่ได้จากการวิจัยนี้มีฐานคิดแตกต่างจากจริยศาสตร์แบบประโยชน์นิยมของ Singer, P. กล่าวคือ Singer, P. ให้ความสำคัญกับความสามารถในการรับรู้ความเจ็บปวดและผลประโยชน์ของสิ่งมีชีวิตที่ควรถูกนำมาพิจารณาอย่างเท่าเทียม (สุภาพรรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชโย, 2563); (Singer, P., 2009) งานของ เอนก สุวรรณบัณฑิต เรื่องจริยธรรมแห่งการดูแลสำหรับสัตว์ในสวนสัตว์ ช่วยขยายประเด็นจากสิทธิสัตว์ไปสู่ความรับผิดชอบต่อสัตว์ในพื้นที่สาธารณะ

โดยชี้ว่า การดูแลสัตว์ควรคำนึงถึงคุณค่า สวัสดิภาพ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ประเด็นนี้สอดคล้องกับกรอบจริยศาสตร์คริสเตียนของงานวิจัยนี้ ซึ่งเสนอให้การใช้ประโยชน์จากสัตว์อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ ความเมตตา ความยุติธรรม และการเคารพชีวิตในฐานะสิ่งทรงสร้างร่วม (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2567) จุดที่ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากกรอบสิทธิสัตว์ร่วมสมัยอยู่ที่ฐานคิดเรื่องคุณค่าและความสัมพันธ์ กรอบสิทธิสัตว์โดยเฉพาะในแนวทางของ Singer ให้ความสำคัญกับความสามารถของสัตว์ในการรับรู้ความเจ็บปวดและผลประโยชน์ที่ควรถูกนำมาพิจารณาอย่างเท่าเทียม ซึ่งมีผลอย่างยิ่งในการวิพากษ์การเอารัดเอาเปรียบสัตว์ในระบบอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมบริโภคนิยม อย่างไรก็ตาม กรอบดังกล่าวยังตั้งอยู่บนคำถามว่า “สัตว์ควรได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้มีผลประโยชน์หรือสิทธิเพียงใด” ขณะที่ผลการวิจัยนี้เสนอให้ขยายคำถามไปสู่ระดับที่ลึกกว่า คือ “มนุษย์ควรดำรงอยู่ต่อชีวิตอื่นอย่างไรภายใต้ความรับผิดชอบต่อสิ่งทรงสร้าง” การเปลี่ยนคำถามเช่นนี้ทำให้สัตว์มิได้ถูกมองเพียงในฐานะผู้รับสิทธิหรือผู้ได้รับความคุ้มครองจากมนุษย์ แต่ถูกมองในฐานะสิ่งทรงสร้างร่วมที่มีคุณค่าในความสัมพันธ์กับพระเจ้าผู้สร้าง และมีสถานะที่เรียกร้องให้มนุษย์ทบทวนอำนาจ ความต้องการ และรูปแบบชีวิตของตนเอง และเมื่อเทียบกับ Clough ซึ่งเสนอให้ประเด็นสัตว์เชื่อมโยงกับหลักคำสอนหลักของคริสตศาสนศาสตร์ งานวิจัยนี้ต่อยอดโดยนำฐานคิดดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็นกรอบจริยศาสตร์เชิงประยุกต์ 5 มิติที่สามารถนำไปเชื่อมกับสุขภาวะองค์กรและบริบทสถาบันได้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ผลการวิจัยยืนยันว่า ความเข้าใจดังกล่าวควรนำไปสู่การจัดวางความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมในเชิงปฏิบัติ จุดเด่นของกรอบความรับผิดชอบต่อสิ่งทรงสร้าง จึงอยู่ที่การไม่ลดทอนสัตว์เป็นเพียงวัตถุแห่งสิทธิหรือเครื่องมือเยี่ยงยามนุษย์ แต่เสนอให้มนุษย์เปลี่ยนตนเองจากผู้ครอบครองเป็นผู้ดูแล จากผู้ใช้ประโยชน์เป็นผู้รับผิดชอบ และจากผู้แสวงหาสุขภาวะฝ่ายเดียวเป็นผู้ร่วมสร้างสุขภาวะของชีวิตทั้งระบบ

ขณะที่กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนวางฐานคุณค่าของสัตว์ไว้ในฐานะสิ่งทรงสร้างของพระเจ้า และการอยู่ภายใต้พระเมตตาของพระเจ้า ผลการวิจัยจึงปรับฐานคิดดังกล่าวเข้าสู่กรอบศาสนศาสตร์ที่มองความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อ ในอีกด้านหนึ่ง สัมพันธ์กับแนวคิดพหุภววิทยาและสัตวศึกษา ซึ่งตั้งคำถามต่อกรอบคิดสมัยใหม่ที่แบ่งแยกมนุษย์ออกจากสัตว์อย่างเด็ดขาด จึงทำให้สัตว์กลายเป็นวัตถุภายใต้การควบคุมและการบริโภคของมนุษย์ พนา กันธา ชี้ให้เห็นว่า การทำความเข้าใจสัตว์จำเป็นต้องเปิดพื้นที่ให้เห็นภาวะการเป็นของสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีวิถีและบทบาทของตนเอง ไม่ใช่เพียงสิ่งที่มนุษย์นิยามจากประโยชน์หรือความหมายที่มนุษย์มอบให้ (พนา กันธา, 2568) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทิศทางดังกล่าวในแง่ที่พยายามก้าวพ้นความสัมพันธ์แบบครอบงำ และเพิ่มเติมมิติคริสตศาสนศาสตร์ โดยเสนอว่าสัตว์ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตอื่นในเชิงภววิทยาเท่านั้น แต่เป็นสิ่งทรงสร้างร่วม ที่มนุษย์ต้องปฏิบัติด้วยความเมตตาและความยุติธรรม ประเด็นที่ควรเน้น คือ กรอบจริยศาสตร์คริสเตียน 5 มิติ ที่ได้จากการวิจัยนี้ไม่ได้ปฏิเสธความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ แต่ปฏิเสธการใช้ความแตกต่างนั้นเป็นเหตุผลการครอบงำอย่างไร้ขอบเขต หรือความพิเศษของมนุษย์ในกรอบคริสตศาสนศาสตร์ ไม่ได้หมายถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์จากชีวิตอื่นตามอำเภอใจ แต่หมายถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่สูงขึ้นในการดูแลสิ่งทรงสร้าง มุมมองนี้ทำให้จริยศาสตร์คริสเตียนสามารถวางตัวอยู่ระหว่างสองขั้ว คือ ไม่ลดทอนสัตว์ และไม่จำเป็นต้องละทิ้งความเข้าใจเรื่องบทบาทเฉพาะของมนุษย์ในฐานะผู้ดูแล

นอกจากนี้ กรอบทั้ง 5 มิติยังช่วยขยายจริยศาสตร์สัตว์จากประเด็นสิทธิหรือความทุกข์ของสัตว์ ไปสู่ การพิจารณาคุณธรรมและรูปแบบชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือ ความสัมพันธ์นี้กลายเป็นพื้นที่ที่ฝึกฝนความเมตตา ความถ่อมใจ ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อชีวิตอื่น การใช้ประโยชน์จากสัตว์จึงต้องถูกกำกับด้วยขอบเขตทางคุณธรรม ไม่ใช่จากความสะดวก ความคุ่มค่า หรือผลประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว การปฏิบัติต่อสัตว์ไม่ใช่เรื่องรองหรือเรื่องส่วนตัว แต่เป็นส่วนหนึ่งของการสะท้อนพระลักษณะของพระเจ้าในการดำเนินชีวิตประจำวัน กล่าวโดยสรุป กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนเชื่อมจริยศาสตร์สัตว์ร่วมสมัย งานสัตวศึกษา และคริสตศาสนศาสตร์เข้าด้วยกัน จุดเด่นของกรอบนี้ คือ การเปลี่ยนคำถามจากมนุษย์ใช้สัตว์ได้เพียงใดไปสู่มนุษย์ควรดูแลชีวิตอื่นอย่างไรต่อพระพักตร์พระเจ้า” การเปลี่ยนคำถามดังกล่าวเป็นฐานสำคัญของการเคลื่อนจากความสัมพันธ์แบบครอบครองไปสู่ความสัมพันธ์แบบดูแล และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในมิติสุขภาวะองค์รวมตามวัตถุประสงค์ข้อถัดไป

ประเด็นที่ 3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้กรอบจริยศาสตร์ดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติตามลำดับขั้น ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัวและชุมชน ระดับสถานศึกษา ระดับมิติทางวัฒนธรรมและระดับระบบนิเวศ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม (Holistic Well-being) ของมนุษย์ ชุมชน สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบนี้ชี้ว่า สุขภาวะไม่จำกัดเฉพาะสุขภาพกายหรือสุขภาพจิตของมนุษย์เท่านั้น แต่ครอบคลุมมิติทางอารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ ความสัมพันธ์ และสิ่งแวดล้อม กรอบคิดนี้จึงเน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่เป็นมากกว่าเรื่องส่วนตัวหรือกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์เพียงลำพัง แต่เป็นพื้นที่ที่เรียนรู้ความเมตตา ความรับผิดชอบต่อความเปราะบาง การสูญเสีย การเยียวยา และอยู่ร่วมกับชีวิตอื่นอย่างมีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ที่พบว่า สัตว์เลี้ยงมีบทบาทต่อสุขภาพจิต ความมั่นคงทางอารมณ์ การลดความโดดเดี่ยว และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมหรือการอยู่ร่วมกับชีวิตอื่นอย่างมีความหมายของมนุษย์ (Beetz, A. et al., 2012); (Brooks, H. L. et al., 2018) นอกจากนี้ ยังพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ยังเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความผูกพัน การรับมือกับความสูญเสีย และกระบวนการเยียวยาทางอารมณ์ของมนุษย์ด้วย (Cleary, M. et al., 2022) โดยเฉพาะในบริบทร่วมสมัยที่มนุษย์จำนวนมากเผชิญความเครียด ความโดดเดี่ยว และความเปราะบางทางความสัมพันธ์ สัตว์เลี้ยงจึงอาจมีบทบาทในฐานะเพื่อน ผู้ร่วมชีวิต และส่วนหนึ่งของระบบสนับสนุนทางอารมณ์ ตามที่ ธนพร ฉายสุวรรณ อธิบายว่า สุนัขไม่ได้เป็นเพียงสัตว์เลี้ยงหรือทรัพย์สินของผู้เลี้ยง แต่มีส่วนสร้างความรู้สึกเป็นบ้าน ยืนยันคุณค่าของผู้เลี้ยง และก่อรูปความสัมพันธ์ทางสังคมในชีวิต (ธนพร ฉายสุวรรณ, 2562)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เสนอให้จำเป็นต้องระมัดระวังไม่นำสัตว์มาเชื่อมกับสุขภาวะองค์รวมให้กลายเป็นการลดทอนสัตว์เป็นเพียงเครื่องมือเยียวยามนุษย์เท่านั้น เพราะหากสัตว์ถูกมองเพียงในฐานะแหล่งสนับสนุนทางอารมณ์หรือสุขภาพจิตของมนุษย์ อาจย้อนกลับไปสู่กรอบคิดเชิงประโยชน์นิยมที่ลดคุณค่าของสัตว์ลงเหลือเพียงบทบาทต่อมนุษย์เท่านั้น ฉะนั้น สุขภาวะในกรอบจริยศาสตร์คริสเตียนจึงควรมองมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมในลักษณะเชิงสัมพันธ์และเชิงระบบ กล่าวคือ สุขภาวะของมนุษย์ไม่ควรถูกสร้างขึ้นบนความทุกข์ การเอารอดเอาเปรียบ หรือการลดทอนคุณค่าของชีวิตอื่น ผลการวิจัยสอดคล้องกับกรอบ One Health ที่มองสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อมว่าเชื่อมโยงกันในระดับระบบ (WHO, 2022) และสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างอนาคตร่วมกัน

ผ่านการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลก (UNESCO, 2021) กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนมีลักษณะเฉพาะตรงที่ดีความเรืองสุภาพะองค์รวมในฐานะพันธกิจแห่งการดูแลสิ่งทรงสร้างอย่างรับผิดชอบ โดยการดูแลสัตว์จึงมีความสัมพันธ์กับการดูแลโลก การดูแลชุมชน และการหล่อหลอมจิตวิญญาณของมนุษย์ไปพร้อมกันอย่างสมดุล

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยทั้งสามประเด็นชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์มนุษย์และสัตว์สามารถขยายความเข้าใจเรืองสุภาพะองค์รวมจากมิติส่วนบุคคลไปสู่มิติสัมพันธ์และมิติระบบ จุดเด่นของกรอบนี้ คือ การหลีกเลี่ยงการมองสัตว์เป็นเพียงเครื่องมือส่งเสริมสุขภาวะของมนุษย์ ปัญหาสิทธิสัตว์ ความเมตตาส่วนบุคคล หรือความผูกพันระหว่างผู้เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยงเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่สำคัญในการทบทวนความเป็นมนุษย์ ความรับผิดชอบต่อชีวิตอื่น และพันธกิจการดูแลสิ่งทรงสร้างในบริบทร่วมสมัย กรอบจริยศาสตร์คริสเตียนที่สังเคราะห์ขึ้นจึงเสนอให้เปลี่ยนความสัมพันธ์จากการครอบครองไปสู่การดูแล จากการใช้ประโยชน์ไปสู่ความรับผิดชอบต่อชีวิตอื่น และจากสุขภาวะของมนุษย์เพียงฝ่ายเดียวไปสู่สุขภาวะองค์รวมของชีวิตทั้งระบบ และมองสัตว์ในฐานะสิ่งทรงสร้างร่วมที่มีคุณค่าในตัวเอง รวมทั้งช่วยให้ทบทวนพันธกิจแห่งการดูแลสิ่งทรงสร้างในปัจจุบันอย่างลุ่มลึกและรับผิดชอบต่อชีวิตอื่นมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ กรอบจริยศาสตร์สิ่งทรงสร้างเพื่อสุขภาวะองค์รวมซึ่งเป็นกรอบสังเคราะห์ที่เชื่อมฐานพระคริสตธรรมคัมภีร์ คริสตศาสนศาสตร์ จริยศาสตร์คริสเตียน และแนวคิดสุขภาวะองค์รวมเข้าด้วยกัน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในฐานะความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมศาสนศาสตร์ และสุขภาวะ ที่ไม่ใช่เพียงความสัมพันธ์เชิงประโยชน์ใช้สอยหรือความผูกพันส่วนบุคคล

กรอบดังกล่าว ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ คุณค่าแห่งสิ่งทรงสร้าง มนุษย์ในฐานะผู้พิทักษ์สิ่งทรงสร้าง ความเมตตาและความยุติธรรมต่อชีวิต การใช้ประโยชน์อย่างมีขอบเขต และสุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ ซึ่งช่วยเปลี่ยนความเข้าใจจากการมองสัตว์เป็นทรัพยากรหรือเครื่องมือของมนุษย์ ไปสู่การมองสัตว์เป็นสิ่งทรงสร้างร่วมที่ควรได้รับการปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบต่อชีวิตอื่น ความเมตตา และความยุติธรรม

กล่าวโดยสรุป กรอบจริยศาสตร์สิ่งทรงสร้างเพื่อสุขภาวะองค์รวมช่วยขยายคำถามจากมนุษย์ใช้สัตว์ได้เพียงใดไปสู่มนุษย์ควรดูแลชีวิตอื่นอย่างไรเพื่อเกื้อกูลสุขภาวะของมนุษย์ ชุมชน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม จึงสามารถใช้เป็นฐานคิดสำหรับการศึกษา การอภิบาล และการสร้างวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งทรงสร้างในบริบทร่วมสมัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 จริยศาสตร์สิ่งทงสร้างเพื่อสุขภาวะองค์รวม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า สัตว์มีสถานะและคุณค่าในฐานะสิ่งทงสร้างของผู้ทงสร้าง ไม่ใช่เป็นเพียงทรัพยากร ทรัพยากร หรือเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ แต่เป็นสิ่งทงสร้างที่มีคุณค่าในตนเองและมีความสัมพันธ์กับพระผู้สร้าง การวิเคราะห์พระคริสตธรรมคัมภีร์และคริสตศาสนศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าสัตว์ดำรงอยู่ภายในความสัมพันธ์แห่งการทงสร้าง พันธสัญญา การดูแล ความยุติธรรม การคืนดี และความหวังของสรรพสิ่ง ขณะที่มนุษย์มีบทบาทในฐานะผู้ดูแลสิ่งทงสร้าง ซึ่งต้องใช้อำนาจภายใต้ความรับผิดชอบ ความเมตตา และความยุติธรรม ผลการสังเคราะห์นำไปสู่กรอบจริยธรรมคริสเตียน 5 มิติ ได้แก่ 1) คุณค่าของสิ่งทงสร้าง 2) มนุษย์ในฐานะผู้พิทักษ์สิ่งทงสร้าง 3) ความเมตตาและความยุติธรรมต่อทุกชีวิต 4) การใช้ประโยชน์อย่างจำกัดและรับผิดชอบ และ 5) สุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ กรอบแนวคิดดังกล่าวช่วยปรับเปลี่ยนความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ จากการครอบครองเชิงอำนาจไปสู่การดูแลอย่างรับผิดชอบ และจากการมองสัตว์เป็นทรัพยากรไปสู่การมองสัตว์เป็นสิ่งทงสร้างร่วมที่สัมพันธ์กับสุขภาวะของมนุษย์ ชุมชน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ สามารถประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติต่อสัตว์ในระดับบุคคล ครอบครัว/ชุมชน การศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม นอกจากนี้ หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่สาธารณะหรือสถาบันที่มีความเกี่ยวข้องกับสัตว์ เช่น สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานส่งเสริมสุขภาวะ

หน่วยงานสิ่งแวดล้อม ศูนย์พักพิงสัตว์ หรือสวนสัตว์ สามารถนำหลักจริยธรรมแห่งการดูแลมาบูรณาการกับกรอบจริยศาสตร์สิ่งทรงสร้าง เพื่อพัฒนานโยบายและกิจกรรมที่คำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์ การใช้สัตว์อย่างมีขอบเขตและความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลระหว่างมนุษย์ สัตว์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมุ่งเน้นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในบริบทสังคมจริง หรือศึกษานโยบายสาธารณะและกฎหมายคุ้มครองสัตว์ตามกรอบจริยธรรมนี้ ควรศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ของคริสตชนหรือบุคลากรในสถาบันการศึกษาคริสเตียน รวมถึงชุมชน หรือหน่วยงานที่ทำงานด้านสุขภาวะและสิ่งแวดล้อมต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์และการดูแลสิ่งทรงสร้าง นอกจากนี้ ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ กิจกรรมอภิบาล หรือแนวทางส่งเสริมสุขภาวะเชิงความสัมพันธ์ที่นำกรอบจริยศาสตร์สิ่งทรงสร้างไปทดลองใช้และประเมินความเหมาะสมในบริบทจริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การสร้างสมดุลทางสุขภาวะองค์กรผ่านความเข้าใจเทววิทยาเรื่องสัตว์: การวิเคราะห์เอกสารเชิงประวัติศาสตร์และการสังเคราะห์เชิงนโยบายสำหรับสถาบันการศึกษาคริสเตียน” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจาก Grace Lao Lutheran Church, USA. ผ่านคณะคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน จึงขอขอบคุณที่สนับสนุนทุนการวิจัยจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ไทยพีบีเอส. (2567). “สุนัขชุมชน” ทางออก “แก๊งมะหมา 4 ขาจรจัด” อยู่ร่วมสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2569 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/340561>
- ชนพร ฉายสุวรรณ. (2562). สัตว์เลี้ยงในชีวิตคน คนในชีวิตสัตว์เลี้ยง: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงและสุนัขชื่อว่า. ใน วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พนา กันธา. (2565). รูปทรงของเส้นขอบ: เงื่อนไขทางจริยศาสตร์ของการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ท่ามกลางวิกฤตสิ่งแวดล้อม. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(2), 1-37.
- _____. (2568). บทนำ: จุดเปลี่ยนทางภววิทยากับสถานะของสัตว์. ใน พิพัฒน์ พสุธารชาติ (บรรณาธิการ), ปรัชญาหมา และสัตว์ศึกษาที่มี (ห) ม (า) นุษย์เป็นศูนย์กลาง (หน้า 267-326). กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.
- ภูมินทร์ ภูกัน และคณะ. (2566). พนมนาคา: ตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศ. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 39-51.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2554). พระคริสตธรรมคัมภีร์ ฉบับมาตรฐาน 2011. กรุงเทพมหานคร: สมาคมพระคริสตธรรมไทย.

- สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. (2568). ข้อมูลโครงการ: กิจกรรมการรับอุปการะสุนัขจากศูนย์ควบคุมสุนัข กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2569 จาก <https://policy.bangkok.go.th/tracking/frontend/web/index.php?ID=21483&r=site%2Fprojectview>
- สุภาพรรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชยโย. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในทัศนะของปีเตอร์ ซิงเกอร์. วารสารปณิธาน, 16(2), 85-110.
- เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2567). จริยธรรมแห่งการดูแลสำหรับสัตว์ในสวนสัตว์. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 7(1), 249-262.
- Bauckham, R. (2010). Bible and ecology: Rediscovering the community of creation. Waco: Baylor University Press.
- Beetz, A. et al. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3, 234. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>.
- Brooks, H. L. et al. (2018). The power of support from companion animals for people living with mental health problems: A systematic review and narrative synthesis of the evidence. *BMC Psychiatry*, 18, 31. <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1613-2>.
- Cleary, M. et al. (2022). Grieving the loss of a pet: A qualitative systematic review. *Death Studies*, 46(9), 2167-2178.
- Clough, D. L. (2012). *On animals: Volume I: Systematic theology*. London: T&T Clark.
- Deane-Drummond, C. E. (2017). *A primer in ecotheology: Theology for a fragile earth*. Eugene: Cascade Books.
- Edwards, D. (2019). *Deep incarnation: God's redemptive suffering with creatures*. Maryknoll: Orbis Books.
- Linzey, A. (1995). *Animal theology*. Urbana: University of Illinois Press.
- Singer, P. (2009). *Animal liberation*. New York: HarperCollins.
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris: UNESCO Publishing.
- White, L. J. (1967). The historical roots of our ecologic crisis. *Science*, 155(3767), 1203-1207.
- WHO. (2022). *One Health Joint Plan of Action (2022-2026)*. Rome: Working together for the health of people, animals, plants, and the environment.